

Broedvogelinventarisatie Bethunepolder seizoen 2019

en een terugblik op de seizoenen 2014-2018

Verslag broedvogelinventarisatie Bethunepolder seizoen 2019

Jack Folkers

Tellers:

Jack Folkers (coördinator), Daan van Werven, Gerhard Overdijkink, Cora Kuiper, Vincent Schieveen.

Algemeen – wat kengetallen

In het seizoen 2018 zijn in de periode van februari tot juli 35 bezoeken gebracht aan (delen van) de Bethunepolder. In totaal zijn 5.354 waarnemingen ingetekend en gecodeerd. De meeste bezoeken vonden plaats in de ochtend, beginnend vanaf ca. zonsopkomst. Er werd geteld volgens de methode die bij het Sovon bekend staat als de uitgebreide territoriumkartering waarbij alle soorten worden geteld (BMP-A).

In de polder zijn van 80 vogelsoorten territoria geconstateerd. Drie soorten meer dan in het seizoen 2018. In totaal zijn er 1371 territoria opgenomen.

Aantalsontwikkelingen

Het voert te ver om van elke soort afzonderlijk een opmerking te plaatsen. Vandaar dat ik me beperk tot de belangrijkste weide- en rietvogelsoorten en waar nodig de opvallende aantalsveranderingen. Toch voor een paar bijzondere gevallen hier alvast een paar opmerkingen over soorten die een opmerkelijke stijging lieten zien.

Zoals ook landelijk het geval was, is ook in de Bethunepolder de sterke opkomst van Cetti's zangers zichtbaar geworden. Hadden we ooit in 2014 één territorium en daarna jaren niets, dit jaar waren we met maar liefst 5 territoria spekkoper in 'Cetti's-Land'. Ook in de aangrenzende gebieden waren er veel meer te horen dan in de voorgaande jaren. Ook bij verschillende soorten eenden (slob-, krak- en kuifeend) is het aantal territoria nagenoeg verdubbeld ten opzichte van het vorige jaar.

Grauwe gans

Na een sterke achteruitgang in seizoen 2018 is er dit jaar weer een toename te zien in het aantal grauwe ganzen. Het aantal territoria is van 165 in 2018 naar 206 in 2019 gegaan. De achteruitgang in 2018 weet ik aan de jacht. In 2019 is de bestrijding van grauwe ganzen op dezelfde manier en in gelijke mate voortgezet maar kennelijk heeft dit niet tot een afname geleid.

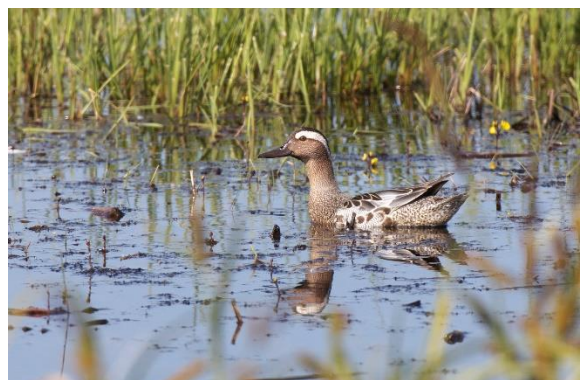
De vraag blijft of de ganzenjacht het effectieve middel is om de schade die boeren ervan ondervinden, te verminderen.

Slobeend

Zoals net al werd aangegeven doet de slobeend het goed en is, net als in 2018, ook weer toegenomen. Ditmaal maar liefst 9 territoria.

Zoals in de laatste vogelatlas is te lezen, neemt de soort plaatselijk toe als gevolg van de ontwikkeling van natte natuur, zoals in de Bethunepolder heeft plaats gevonden.

Zomertaling: Een lichte achteruitgang ten opzichte van 2018: van 3 naar 2 territoria.

Porseleinhoen

Helaas zijn in 2019 geen porseleinhoenders waargenomen. In het seizoen 2018 waren er twee territoria en in de verslaglegging van dat jaar sloot ik verwachtingsvol af met de opmerking dat ik benieuwd was naar de aantalsontwikkeling van de rallensoorten in de komende jaren.

Voor deze soort was het dus een tegenvaller maar voor de volgende soort ging de juichstemming een heel eind omhoog.

Kleinst waterhoen

Het was 18 mei toen ik 's-ochtends vroeg naar het begin van de Veenkade reed om met de ochtendinventarisatie te beginnen. Het raam had ik open gedaan om eventuele geluiden beter te kunnen horen. Ter hoogte van de plasjes aan de Middenweg hoorde ik een vreemd geluid dat me meteen aan kleinst waterhoen deed denken. Ik stopte en hoorde het nog een paar keer en maakte er met de telefoon een opname van.

Om alle twijfel weg te nemen stuurde ik het geluid naar een medevogelaar ter controle. Vrijwel direct kreeg ik de bevestiging: het is er een!!

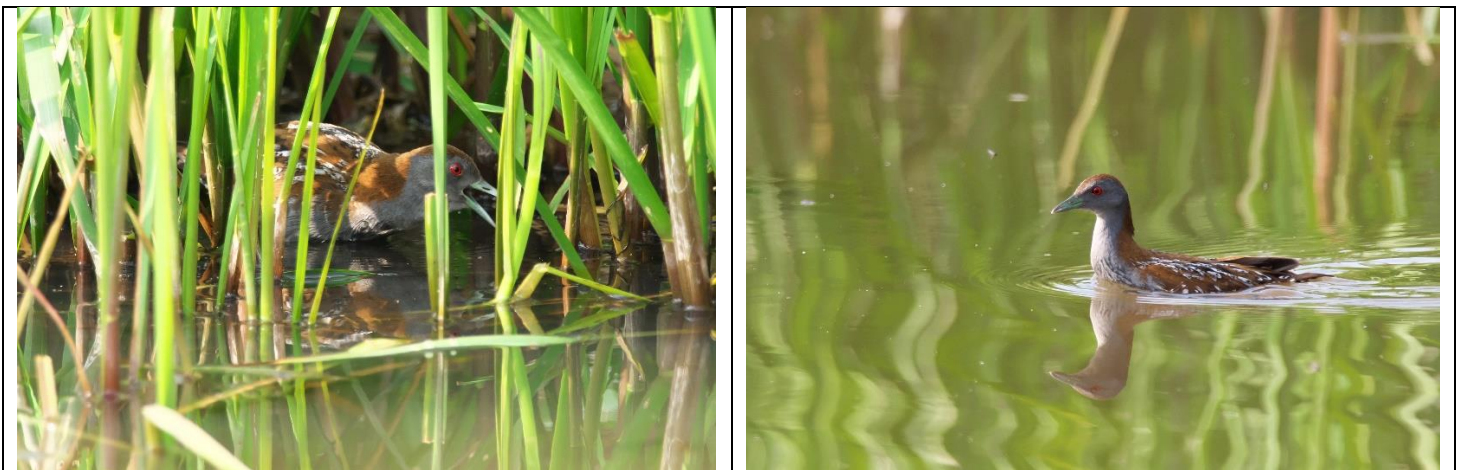
Na de telling reed ik er weer langs en tijdens een loopje langs de sloot waar ik het geluid hoorde vloog bijna onder mijn voeten vandaan een kleine oranjebruine vogel naar de overkant van de sloot: kleinst waterhoen!

Gedurende het kwartier daarna liet de vogel zich een paar maal van dichtbij zwemmend zien waarna ik naar huis ben ge-raced om mijn camera te halen.

Teruggekomen was de vogel nog steeds regelmatig van dichtbij te zien en kon ik mooie beeldvullende foto's maken.

De waarneming is in kleine groep bekend gemaakt. Later in de week werd de vogel verschillende malen weer gehoord en was er zelfs sprake van twee verschillende roepende exemplaren.

Op 22 mei werden ze voor het laatst gehoord. Dit kan twee dingen betekenen: de vogels zijn vertrokken of de vogels hebben gepaard. De zangactiviteit neemt na paring sterk of in zijn geheel af. De waarnemingen worden volgens de richtlijnen van BMP genomineerd als territoria.

Steltkluit

Nog een 'juichsoort'. In dit broedseizoen zijn van begin mei tot eind juli steltkluten waargenomen in het nieuw aangelegde plas-drasgebied langs de Middenweg.

Eerst was er sprake van een enkel exemplaar. Later werden er zelfs 3 exemplaren gezien. Tijdens een inventarisatieronde waarbij ook dit plas-drasgebied werd bezocht, is zelfs een nest gevonden.

Of er ook jongen zijn geboren is nooit vastgesteld maar de aanwezigheid van heftig alarmerende steltkluten in de maanden juli en augustus lijkt hier wel op te duiden.

Scholekster

Na een afname in seizoen 2018 (van 4 naar 2) is nu weer een toename te zien van 2 naar 4 territoria.

Kleine plevier

De dynamiek in het gebied neemt af. Waar de soort zich vlak na het ontstaan van de plas-dras gebieden (met toen nog veel slik- en zand-oeveren) enthousiast vestigde met direct na aanleg een aantal van 6 territoria, is de verwachte daling voortgezet. Net als vorig jaar slechts 1 territorium. De verwachting is dat de soort, vanwege het verdwijnen van geschikte zandstrandjes, hier geheel zal verdwijnen.

Kievit

Evenals vorig jaar zijn er weer minder kievit. Waar we vorig jaar ten opzichte van 2017 van 49 naar 40 territoria gingen, zet de daling door. In seizoen 2019 slechts 33 territoria. Het lijkt erop dat de landelijke trend (afname in binnenlandse weidegebieden) ook hier door zet.

Grutto

Ook hier is helaas een daling te zien. Leek het er eerst op dat de stand in de Bethunepolder vrijwel op een zelfde aantal bleef staan, nu is een daling van 19 (2018) naar 16 een feit.

Het is jammer dat deze 'Vogel des Vaderlands', ondanks de aanleg van geschikte plas-dras gebieden nu ook in ons gebied afneemt.

Tureluur

Tegen de verwachting in (immers, kievit en grutto zijn achteruit gegaan) is het aantal tureluurs

toegenomen van 11 naar 13 territoria. Daarmee komt het aantal weer gelijke hoogte als in '18 en '17.

Visdief

Ondanks dat het waarschijnlijk geen broedgeval is, geeft het autoclusterprogramma 1 territorium aan. Feit is dat zich in de broedperiode telkens een of meer paren visdieven in het gebied verbleven, is broeden niet heel waarschijnlijk.

Rietvogels

Evenals de vorige jaren zijn er weer schommelingen maar in de meeste gevallen in de positieve richting.

Hieronder het aantalsverloop van 2018 en 2019.

Sprinkhaanzanger	4 → 4
Snor	6 → 6
Bosrietzanger	11 → 18
Rietzanger	53 → 54
Kleine karekiet	18 → 26
Blauwborst	19 → 10
Rietgors	44 → 37
Waterral	4 → 6

Uilen

Ook nog een paar opmerkingen over de uilen in de Bethunepolder.

We zien een toename bij de kerkuilen: van 2 naar 3 territoria. E.e.a. in conform de landelijke ontwikkelingen. Ook de bosuil heeft zich weer gevestigd na een jaar zonder deze soort.

Helaas zijn ransuil en steenuil totaal verdwenen. De hoop is nog wel gevestigd op de terugkomst van de steenuil. Op nog geen 2 km afstand is namelijk een steenuilenterritorium. Dit, gecombineerd met een goed muizenjaar, geeft perspectief op een hervestiging door jongen uit dat territorium.

De ransuil is al sinds 2 jaar helemaal verdwenen.

Bijzonderheden

Twee nieuwe vestigingen die vermeldenswaardig zijn, zijn de vestiging van een paartje boomvalken en de aanwezigheid van een roerdomp. De boomvalken hebben voor het eerst sinds zeker 20 jaar weer in de polder gebroed, en met succes. In augustus zijn er minimaal 2 jonge exemplaren waargenomen. De roerdomp zal geen broedgeval geweest zijn. Hij is slechts een paar maal gehoord in een geschikte periode waardoor hij door het BMP systeem als territorium wordt aangemerkt.

Conclusie

Ondanks de verbetering van het gebied voor weidevogels, door de aanwezigheid van nieuwe plas-drasgebieden, is er toch een afname te zien, met name bij Kievit en grutto.

Maar de wellicht ijdele hoop blijft dat de stand zich weer herstelt. Het gebied is tenslotte uitermate geschikt voor weidevogels en ten opzichte van de

afgelopen twee/drie jaren is het niet minder geschikt geworden.

De afname is natuurlijk niet alleen afhankelijk van de geschiktheid van het gebied maar ook van andere factoren, zoals weer, overwinteringsgebieden, verstoring etc.

Daarentegen zijn er ook positieve ontwikkelingen zoals bij diverse zangvogels (zie vorige pagina). Maar daar ook weer opvallende achteruitgangen (aantal territoria fitis gehalveerd, winterkoning en blauwborst idem dito). Een verklaring is daar vooralsnog niet voor aan te wijzen.

De komende jaren blijven we de vogelstand in de gaten houden en gaan we door met de tellingen zoals we al jaren met veel plezier doen. Meten is weten en alleen met getallen zoals hier gepresenteerd wordt de onderbouwing van meer natuurbeheer, -herstel en -ontwikkeling sterker.

Jacht

Net zoals het voorgaande jaar een terugblik op de ganzenjacht. Ook afgelopen seizoen is weer gejaagd in het broedseizoen. Iets wat in mijn ogen niet te tolereren is in een Natura-2000 gebied. Dat dit toch gebeurt ligt aan de nogal vreemde regeling met oog op de schadevergoedingen die boeren kunnen ontvangen als gevolg van ganzenvraat. Deze regeling bepaalt dat er alleen recht is op schadevergoeding als aantoonbaar op ganzen wordt gejaagd, ook in de periode dat vogels broeden. Twee regelingen (natuurbescherming enerzijds en recht op schadevergoeding door ganzenvraat anderzijds) die elkaar in de weg zitten.

Om daar toch een redelijk praktische weg in te vinden heb ik met Willem van der Linden (agrariër/jager), en Sander van Rijswijk (Handhaving Prov. Utrecht) gesproken. Concrete afspraak is dat er een kaart wordt gemaakt waarop wordt aangegeven op welke plekken weinig of geen weidevogels zitten. Op die plekken zou dan de ganzenbestrijding kunnen plaatsvinden. Deze kaart moet ten tijde van dit schrijven nog worden gemaakt en besproken.

Verruiging

Nog steeds is er, met name op de terreinen van Staatsbosbeheer, sprake van te veel verruiging. Op enkele plekken staan de wilgen en populieren al 4 meter hoog. Jammer, want met teveel houtopslag en verbossing vermindert de diversiteit.

Verdwenen/nieuw gevestigd

In onderstaand overzicht zijn de soorten aangegeven welke in 2019 zijn verdwenen en welke soorten zich nieuw hebben gevestigd.

Verdwenen soorten (6):	Nieuw gevestigd (9):
- grote Canadese gans	- Canadese gans
- fuut	- roerdomp
- porseleinhoen	- boomvalk
- gaai	- kleinst waterhoen
- grote lijster	- steltkluut
- goudvink	- bosuil
	- gierzwaluw
	- Cetti's zanger
	- braamsluiper

Resultaten inventarisatie 2018

Een overzicht van de aantallen territoria per soort voor de jaren 2014-2019 is hieronder opgenomen. Een groen getal betekent dat de betreffende soort in aantal is toegenomen. Rood betekent dat de soort in aantal is afgenomen.

soort	territoria 2014	territoria 2105	territoria 2016	territoria 2017	territoria 2018	territoria 2019
Knobbelzwaan	2	3	1	1	2	3
Brandgans					1	3
Grauwe Gans	31	23	76	213	165	206
Canadese Gans		1	0	0	0	3
Grote Canadese Gans		1	3	3	3	0
Kleine Canadese gans	0	0	0	3	0	0
Soepeend					2	3
Nijlgans	13	6	5	13	14	14
Bergeend	5	5	5	4	2	4
Kuifeend	21	20	21	24	13	26
Krakeend	14	25	20	22	27	42
Slobeend	2	1	2	3	5	9
Wilde Eend	24	40	29	65	61	76
Zomertaling	0	1	1	1	3	2
Wintertaling	0	0	0	1	0	0
Kwartel	0	0	1	0	0	0
Fazant	12	12	11	18	14	13
Ooievaar	2	3	3	3	3	4
Dodaars	1	0	0	0	0	0
Fuut	0	0	0	1	1	0
Roerdomp						1
Bruine Kiekendief	1	2	1	1	1	1
Havik	1	2	1	1	2	1
Sperwer	1	0	0	1	1	1
Buizerd	3	5	5	4	4	4
Torenvalk	0	0	1	0	1	1
Boomvalk						1
Porseleinhoen					2	0
Waterral	4	7	5	6	4	6
Kleinst waterhoen						2
Waterhoen	7	7	4	8	7	15
Meerkoet	11	27	19	20	32	37
Scholekster	3	2	3	4	2	4
Steltkluut						1

soort	territoria 2014	territoria 2105	territoria 2016	territoria 2017	territoria 2018	territoria 2019
Kleine Plevier	4	6	5	2	1	1
Kievit	38	44	41	49	40	33
Watersnip	0	0	1	0	0	0
Grutto	16	16	17	19	19	16
Tureluur	9	9	13	14	11	13
Visdief	0	0	0	1	2	1
Holenduif	3	7	6	5	4	6
Houtduif	21	23	26	30	21	28
Turkse Tortel	3	7	2	2	2	1
Koekoek	3	3	3	2	2	3
Kerkuil	1	1	1	2	2	3
Stenuil	1	1	1	1	0	0
Bosuil	1	2	2	2	0	2
Ransuil	1	0	0	1	0	0
Gierzwaluw						2
Ijsvogel	0	0	1	1	0	0
Groene Specht	1	0	0	0	0	0
Grote Bonte Specht	3	5	3	6	5	5
Kleine Bonte Specht	0	1	0	0	1	1
Ekster	7	9	7	6	5	4
Gai	2	3	2	3	1	0
Kauw	16	7	5	14	13	5
Zwarte Kraai	5	9	7	11	8	13
Pimpelmees	18	19	19	19	14	20
Koolmees	21	28	26	35	29	26
Oeverzwaluw	9	0	0	0	0	0
Boerenzwaluw	24	20	25	36	38	67
Huiszwaluw	3	3	3	0	8	3
Cetti's Zanger	1	0	0	0	0	5
Staartmees	2	1	2	2	1	1
Tijftjaf	29	47	42	24	24	21
Fitis	17	25	16	30	26	13
Braamsluiper	0	0	1	1	0	1
Grasmus	11	16	20	16	23	22
Tuinfluter	3	4	6	1	4	4
Zwartkop	10	27	24	20	19	17
Sprinkhaanzanger	5	6	3	3	4	4
Snor	4	5	6	6	6	6
Spotvogel	2	1	3	2	2	3
Bosrietzanger	13	12	7	10	11	18

soort	territoria 2014	territoria 2105	territoria 2016	territoria 2017	territoria 2018	territoria 2019
Kleine Karekiet	5	9	9	12	18	26
Rietzanger	30	43	49	74	53	54
Boomkruiper	3	4	6	6	5	3
Winterkoning	27	40	49	39	41	29
Spreeuw	45	30	32	35	26	75
Merel	34	41	48	42	27	31
Zanglijster	6	6	6	6	4	3
Grote lijster					1	0
Grauwe vliegenvanger	0	0	2	1	2	1
Roodborst	8	7	3	3	3	2
Nachtegaal	0	0	0	1	0	0
Blauwborst	5	9	10	15	19	10
Gekraagde Roodstaart	0	1	0	0	0	0
Roodborsttapuit	5	11	11	9	13	11
Heggenmus	21	14	16	28	17	14
Huismus	49	86	88	98	75	113
Ringmus	0	1	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	9	22	28	22	16	21
Graspieper	18	21	28	27	24	21
Vink	9	28	41	22	26	28
Groenling	8	11	10	12	11	9
Putter	12	13	16	24	14	30
Kneu	3	5	6	4	3	2
Goudvink	2	1	1	1	2	0
Appelvink	0	0	1	0	0	0
Rietgors	8	16	30	31	44	37
Totaal territoria	772	979	1053	1308	1162	1371
Aantal soorten	73	73	76	78	77	80